

Statsrådets skrivelse till riksdagen om ett paket om en rättsakt om halvledare för Europa: kommissionens (1) meddelande om en rättsakt om halvledare, (2) förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en ram med åtgärder för att stärka Europas halvledarekosystem (förordning om halvledare), (3) förslag till rådets förordning om ändring av rådets förordning (EU) 2021/2085 om bildande av gemensamma företag inom ramen för Horisont Europa vad gäller det gemensamma företaget för halvledare samt (4) kommissionens rekommendation om en gemensam unionsverktygslåda för att åtgärda bristen på halvledare och en EU-mekanism för att övervaka ekosystemet för halvledare

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen statsrådets skrivelse om kommissionens (1) meddelande om en rättsakt om halvledare, (2) förslag till europaparlamentets och rådets förordning om en ram med åtgärder för att stärka Europas halvledarekosystem (förordning om halvledare), (3) förslag till rådets förordning om ändring av rådets förordning (EU) 2021/2085 om bildande av gemensamma företag inom ramen för horisont Europa vad gäller det gemensamma företaget för halvledare samt (4) kommissionens rekommendation om en gemensam unionsverktygslåda för att åtgärda bristen på halvledare och en EU-mekanism för att övervaka ekosystemet för halvledare samt en promemoria om dessa.

Helsingfors den 21 april 2022

Näringsminister Mika Lintilä

Ledande sakkunnig Timo Haapalehto

ARBETS- OCH NÄRINGS-
MINISTERIET

PROMEMORIA

21.4.2022

EU/2022/0147, EU/2022/149,
EU/2022/0151, K(2022) 782

STATSRÅDETS SKRIVELSE OM KOMMISSIONENS (1) MEDDELANDE OM EN RÄTTSAKT OM HALVLEDARE, (2) FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING OM EN RAM MED ÅTGÄRDER FÖR ATT STÄRKA EUROPAS HALVLEDAREKOSYSTEM (FÖRORDNING OM HALVLEDARE), (3) FÖRSLAG TILL RÅDETS FÖRORDNING OM ÄNDRING AV RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2021/2085 OM BILDANDE AV GEMENSAMMA FÖRETAG INOM RAMEN FÖR HORIZONT EUropa VAD GÄLLER DET GEMENSAMMA FÖRETAGET FÖR HALVLEDARE SAMT (4) KOMMISSIONENS REKOMMENDATION OM EN GEMENSAM UNIONSVERKTYGSLÅDA FÖR ATT ÅTGÄRDA BRISTEN PÅ HALVLEDARE OCH EN EU-MEKANISM FÖR ATT ÖVERVAKA EKOSYSTEMET FÖR HALVLEDARE

1 Bakgrund

Europeiska kommissionens ordförande Ursula von der Leyen aviserade i sitt tal om tillståndet i unionen den 15 september 2021 en kommande EU-rättsakt om halvledare och konstaterade behovet att koppla samman EU:s forskning i världsklass och att samordna europeiska och nationella investeringar längs hela värdekedjan. Kommissionen lade fram sitt förslag i ett paket om en rättsakt om halvledare för Europa den 8 februari 2022 som består av fyra delar:

1. Kommissionens meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén En rättsakt om halvledare för Europa (COM(2022) 45 final)
2. Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en ram med åtgärder för att stärka Europas halvledarekosystem (förordning om halvledare) (COM(2022) 46 final)
3. Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2021/2085 om bildande av gemensamma företag, vad gäller det gemensamma företaget för halvledare (COM(2022) 47 final)
4. Kommissionens rekommendation om en gemensam unionsverktygslåda för att åtgärda bristen på halvledare och en EU-mekanism för att övervaka ekosystemet för halvledare (C(2022) 782 final)

I mars 2021 publicerade kommissionen en digital kompass (COM(2021) 118), där målet ställdes att nå upp till ”minst 20 % av värdet av världsproduktionen när det gäller avancerade, innovativa och hållbara halvledare senast 2030”.

2 Förslagets syfte

Paketet En rättsakt om halvledare för Europa har två centrala mål: att stärka den europeiska resiliensen vid störningar i leveranskedjan och utöka den europeiska halvledarsektorns kapacitet när det gäller forskning, utveckling och innovation samt produktion, i synnerhet vad gäller avancerade noder. På kort sikt är förslagets syfte att förstå och föregripa framtida kriser i leveranskedjan, hantera kriser genom ett nära samarbete mellan medlemsstaterna och ge unionen samma instrument som vissa likasinnade länder har till sitt förfogande.

På kort till medellång sikt är syftet att förstärka tillverkningen av halvledare i unionen och ge stöd åt utbyggnad och innovation i hela värdekedjan för att säkerställa leveranstryggheten och ett mer motståndskraftigt ekosystem för halvledare. På medellång till lång sikt är syftet att förstärka EU:s tekniska ledarskap och samtidigt lägga grunden till den tekniska kapacitet som behövs för att överföra kunskap från forskning till tillverkning.

Med de åtgärder som kommissionen föreslår är syftet att uppnå 43 miljarder euro i offentliga och privata investeringar fram till 2030. Största delen av detta belopp ska bestå av eventuella investeringar, inklusive offentliga stöd, i produktionsanläggningar som är *de första i sitt slag* (first-of-a-kind) och som är av nytta för hela Europa.

Förslaget innehåller också åtgärder som gäller tillgodoseende av behovet av kompetens och en verktygs-låda för att förutse och motverka brister i leveranskedjan. Till dessa åtgärder hör också att bygga upp internationella partnerskap.

Forskning och innovation ska stärkas genom investeringar på sammanlagt 10,85 miljarder euro. Målet med det gemensamma företaget för halvledare är att stärka innovationskapaciteten inom det europeiska halvledarekosystemet, minska beroendet av tredjeländer samt stärka kapaciteten för design och produktion av avancerade komponenter.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Sedan början av pandemin i början av 2020 har EU och andra regioner i världen haft stora svårigheter med att säkra leveranserna av chip och det har rått brist på chip. I takt med att den digitala omställningen accelererar och tränger in i alla delar av samhället kan bristen på chip leda till en underminering av industriproduktionen och den ekonomiska utvecklingen i alla sektorer, vilket kan få allvarliga sociala konsekvenser. Störningarna i leveranskedjan för halvledare har gjort hela världen uppmärksam på chipens plats i hjärtat av ekonomin och i våra dagliga liv.

Halvledarsektorn är både kapital- och kunskapsintensiv, och den tekniska utvecklingen går mycket snabbt. Tillverkningen av chip äger rum i en leveranskedja som är global, komplex och, i vissa viktiga segment, mycket koncentrerad. I dagsläget finns till exempel endast två företag i världen, i Taiwan och Sydkorea, som kan tillverka de mest avancerade chipen.

När det gäller halvledare har EU en stark ställning inom vissa områden, t.ex. design av komponenter till kraftelektronik, radiofrekvensanordningar och analoga anordningar samt avkännare och styrprocessorer som används i fordons- och tillverkningsindustrin. EU är även världsledande när det gäller forskning om halvledare. Här finns ledande forskningscentrum som driver den globala utvecklingen av toppmodern halvledarteknik. Faktum är att den europeiska teknologin är en viktig drivkraft bakom miniaturiseringen av chip.

Trots dessa starka sidor är EU:s totala andel av den globala marknaden för halvledare endast 10 % och Europa är till stor del beroende av leverantörer från tredjeland. Om leveranskedjan drabbas av störningar kan lagren av chip i vissa industrisektorer i EU ta slut på bara några veckor, till exempel inom fordonsindustrin, och tvinga de europeiska företagen att begränsa eller avbryta tillverkningen. Flera biltillverkare i EU har under pandemin varit tvungna att minska sin kapacitet och stoppa driften i korta perioder på grund av brist på chip och halvledarkomponenter. EU har dessutom en begränsad tillverkningskapacitet som främst är inriktad på äldre produktion (22 nm eller större), och ingen alls när det gäller de toppmoderna chipen (7 nm eller mindre). Europa är beroende av andra parter även när det gäller design, packning och montering.

För att uppfylla den digitala kompassens vision har den europeiska chipstrategin utarbetats kring följande fem strategiska mål:

- EU bör stärka sin ledande roll inom forskning och teknik
- EU bör bygga upp och förstärka sin egen kapacitet att utveckla innovativa lösningar inom design, tillverkning och packning av avancerade, energieffektiva och säkra chip och omvandla dem till kommersiella produkter
- EU bör införa en lämplig ram för att avsevärt öka sin produktionskapacitet fram till 2030
- EU bör åtgärda den akuta bristen på kompetens, locka nya talanger och stödja framväxten av en väl-utbildad arbetskraft
- EU bör utveckla en djupgående förståelse för de globala leveranskedjorna för halvledare.

Enligt kommissionens förslag ska från unionens budget totalt upp till 3,3 miljarder euro överföras till initiativet chip för Europa, varav 1,65 miljarder euro via Horisont Europa-programmet och 1,65 miljarder euro via programmet för ett digitalt Europa. Av detta totala belopp kommer 2,875 miljarder euro att för-medlas genom det gemensamma företaget för halvledare.

Statligt stöd

I kommissionens meddelande ”En rättsakt om halvledare för Europa” definieras de allmänna kriterier enligt vilka kommissionen kan godkänna investeringsstöd till byggande av produktionsanläggningar för halvledare med stöd av artikel 107.3 c i EUF-fördraget. Produktionsanläggningarna måste vara *de första i sitt slag* i enlighet med definitionen i förordningen om halvledare. När man överväger offentligt stöd kan flera parallella projekt dock anses vara *de första i sitt slag* om de projekt som får statligt stöd inte tränger undan privata investeringar.

Enligt meddelandet måste investeringsstöd som beviljas produktionsanläggningar ha en stimulanseffekt och vara proportionerliga och nödvändiga. Investeringsstödet måste riktas till projektets finansieringsunderskott, och stödet kan täcka upp till 100 % av finansieringsunderskottet om sådana anläggningar annars inte skulle förekomma i EU. I EU:s regler om statligt stöd avser finansieringsunderskott vanligtvis skillnaden mellan projektets positiva och negativa kassaflöden under projektets innehavsperiod diskonterad till deras nuvärde. Kommissionen kan när den fastställer ett finansieringsunderskott jämföra det understödda projektet med en alternativ situation där projektet genomförs kanske helt utanför EU. När kommissionen godkänner stödet bedömer den i sista hand om det understödda projektets positiva effekter (exempelvis ökad leveransstrygghet) överskrider dess negativa effekter på konkurrensen. De negativa konkurrenseffekterna definieras inte närmare i meddelandet.

Investeringsstöd för produktion enligt de kriterier som anges i meddelandet är inte möjligt inom andra områden än halvledarsektorn, vilket betyder att det är en lättnad med avseende på EU:s allmänna policy när det gäller statligt stöd. Den etablerade principen för EU:s policy är att samma regler gäller alla sektorer. Förfarandet vid övervägandet av statligt stöd och beräkningen av finansieringsunderskott används i och för sig till exempel vid olika infrastrukturprojekt. Dessutom är det möjligt att rikta upp till 100 % av stödet till finansieringsunderskott verksamhetsneutralt, till exempel i IPCEI-projekt som innehåller en FoU-komponent och i projekt där det statliga stödet främjar en höjning av nivån på skyddet av miljön.

3.1 En rättsakt om halvledare

Som en del av paketet En rättsakt om halvledare för Europa lade kommissionen den 8 februari 2022 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en ram med åtgärder för att stärka Europas halvledarekosystem (förordning om halvledare).

Förslaget syftar till att uppnå det strategiska målet att stärka resiliensen hos det europeiska ekosystemet för halvledare och öka dess globala marknadsandel. Det syftar också till att främja ett tidigt anammande av nya chip inom den europeiska industrin och till att öka dess konkurrenskraft. Därför behöver industrin locka till sig investeringar i innovativa produktionsanläggningar och ha högkvalificerad arbetskraft, men även ha möjlighet att utforma och producera de mest avancerade chip som kommer att definiera morgondagens marknader, utveckla förmågor och ha möjlighet att testa och ta fram prototyper av innovativa konstruktioner genom pilotlinjer i nära samverkan med dess vertikala industrisektorer. De här stegen är nödvändiga, men inte tillräckliga om unionen inte har den analytiska förmågan att öka kunskaperna hos beslutsfattarna inom värdekedjan och kan utnyttja den ökade kapaciteten för den inre marknadens gemensamma intressen i samband med kriser. Syftet är inte att bli självförsörjande, vilket inte är ett uppnåeligt mål. Europa måste stärka sina starka sidor, utveckla nya styrkor och arbeta med tredjeländer i en leveranskedja där det ömsesidiga beroendet förblir starkt.

När det gäller att uppnå dessa mål kommer förslaget att byggas på tre pelare:

- **Pelare 1, Initiativet chip för Europa:** Initiativet chip för Europa inrättas för att stödja storskalig teknisk kapacitetsuppbyggnad och innovation i hela unionen i syfte att möjliggöra utveckling och införande av avancerad och nästa generations halvledar- och kvantteknik, vilket kommer att stärka unionens förmåga och kompetens inom avancerad design, systemintegration och chipproduktion, inbegripen betoning på uppstartsföretag och expanderande företag. (kapitel II i förordningen)
- **Pelare 2, Försörjningstrygghet (Security of supply):** En ram för att säkerställa försörjningstrygghet skapas genom att attrahera investeringar och ökad produktionskapacitet inom tillverkning av halvledare samt avancerad kapsling, testning och montering via integrerade produktionsanläggningar och EU-anläggningar för uppdragstillverkning som är de första av sitt slag. (kapitel III i förordningen)
- **Pelare 3, Övervakning och krishantering:** En mekanism för samordning mellan medlemsstaterna och kommissionen inrättas för att stärka samarbetet med och mellan medlemsstaterna, övervaka tillgången på halvledare, uppskatta efterfrågan, förutse brister, aktivera en krisfas och agera genom en särskild verktygslåda med åtgärder. (kapitel IV i förordningen)

Pelare 1 med Initiativet chip för Europa ska i synnerhet skapa en plattform för innovativ virtuell design för att stärka den europeiska designkapaciteten, och plattformen kommer att vara tillgänglig på öppna, icke-diskriminerande och transparenta villkor. Initiativet kommer även att stödja pilotlinjer där tredjeparter får möjlighet att på öppna, transparenta och icke-diskriminerande villkor testa, validera och vidareutveckla sin produktdesign. Initiativet kommer också att bidra till uppbyggnad av avancerad teknisk kapacitet.

Initiativet kommer att stödja ett unionsövergripande nätverk av kompetenscentrum som kommer att tillhandahålla expertis åt intressenter, inklusive slutanvändare som är små och medelstora företag, uppstartsföretag och vertikala sektorer, och höja deras kompetens.

Kommissionen inrättar ett investeringsinstrument med särskild inriktning på halvledare (som en del av den investeringsfrämjande verksamhet som gemensamt beskrivs som chipfonden) i

nära samarbete med Europeiska investeringsbanksgruppen och tillsammans med andra genomförandepartners, såsom nationella utvecklingsbanker och -institutioner. Chipfondens mål är underlätta tillgången till lånefinansiering och eget kapital för nystartade företag, expanderande företag och små och medelstora företag samt andra företag i värdekedjan för halvledare genom ett blandfinansieringsinstrument inom InvestEU-fonden och via Europeiska innovationsrådet.

För genomförande av **pelare 2** fastställs i förslaget särskilt kriterier för att underlätta genomförandet av särskilda projekt som bidrar till försörjningstryggheten för halvledare i unionen. Därför skiljer förslaget mellan två typer av första anläggningar av sitt slag, nämligen integrerade produktionsanläggningar och EU-anläggningar för uppdragstillverkning.

Som ett svar på det ökande behovet av cyberresilienta leveranskedjor kommer kommissionen att samarbeta med medlemsstaterna och privata aktörer. Målet är att identifiera sektorspecifika krav på betrodda chip i syfte att fastställa gemensamma standarder, gemensam certifiering samt gemensamma krav för upphandling, som ska utvecklas med stöd av de europeiska standardiseringsorganisationerna när så är lämpligt och med beaktande av principerna i den nya lagstiftningsramen för bedömning av överensstämmelse och marknadskontroll.

Åtgärderna inom **pelare 3** ingår i förslaget till förordning som gäller en rättsakt om halvledare. Där fastställs regler för mekanismen för att samordna övervakningen av värdekedjan för halvledare och för att hantera störningar i leveranserna av halvledare som påverkar den inre marknadens funktion.

Övervaknings- och varningssystemet bygger på regelbunden övervakning av medlemsstaterna, som i synnerhet består av observationer av tidiga varningsindikatorer och tillgången till de tjänster och varor som tillhandahålls av viktiga marknadsaktörer. Medlemsstaterna kan uppmana relevanta intressenter och branschorganisationer att informera om betydande variationer i efterfrågan och störningar i deras leveranskedja. Vidare fastställs här villkor för informationsutbytet mellan medlemsstaterna och kommissionen.

Ett avsnitt om en krismekanism innehåller regler om aktivering av en krisfas för halvledare och närmare uppgifter om de nödåtgärder som kan tillgripas för att hantera krisen. Krismekanismen kan aktiveras genom en genomförandeakt när det finns konkreta, allvarliga och tillförlitliga bevis för en halvledarkris. I genomförandeakten kommer det att anges hur länge krisfasen ska pågå eller hur länge den ska förlängas. När en krisfas har aktiverats får kommissionen vidta vissa nödåtgärder som anges i förslaget. Nödåtgärderna ansluter bland annat till begäran om information om företagets produktionsförmåga, produktionskapacitet eller aktuella primära störningar. Kommissionen får vid behov kräva av aktörer som definieras i förslaget att acceptera och prioritera produktionen av krisnödvändiga produkter för kritiska sektorer. Utöver detta får kommissionen, på begäran av två eller flera medlemsstater och på deras vägnar, fungera som inköpscentral. När det gäller definitionen av kritiska sektorer hänvisas till de sektorer som förtecknas i ett förslag till direktiv om kritiska entiteters motståndskraft och dessutom till försvarssektorn och annan verksamhet som är relevant för allmän säkerhet och annan säkerhet. Enligt förslaget får kommissionen begränsa sådana nödåtgärder till vissa sektorer i denna förteckning.

I kapitel VI betonas att kommissionen, de nationella behöriga myndigheterna och andra myndigheter i medlemsstaterna samt alla företrädare och experter som deltar i möten i den europeiska nämnden för halvledare måste respektera konfidentialiteten för känslig affärsinformation och affärshemligheter. I kapitlet föreslås också regler om sanktioner och böter, deras preskriptionstider samt företagets eller de organisationer som företräder företagets rätt att yttra sig. Enligt reglerna får kommissionen förelägga viten om de berörda företagen under en halvledarkris inte accepterar och prioriterar vissa order (artikel 21). Viten får inte överstiga 1,5 % av den

genomsnittliga dagsomsättningen under det föregående räkenskapsåret för varje arbetsdag av underlåtenhet att uppfylla skyldigheten enligt artikel 21, beräknat från den dag som fastställs i beslutet. Dessutom får kommissionen förelägga böter som inte får överstiga 300 000 euro, när en organisation som företräder företag eller ett enskilt företag, avsiktligt eller till följd av grov vårdslöshet lämnar oriktig, ofullständig eller vilseledande information som svar på en begäran enligt artikel 20, eller inte tillhandahåller informationen inom den föreskrivna tidsfristen, eller när ett företag, avsiktligt eller till följd av grov vårdslöshet, inte uppfyller skyldigheten att informera kommissionen om en skyldighet avseende ett tredjeland enligt artiklarna 20.5 och 21.3.

Europeiska nämnden för halvledare

Genom förslaget inrättas europeiska nämnden för halvledare (European Semiconductor Board), som består av företrädare för medlemsstaterna och ska ledas av en företrädare för kommissionen. Nämnden ska bistå de offentliga deltagarnas råd i det gemensamma företaget för halvledare med råd om initiativet (pelare 1), ge kommissionen råd och stöd när det gäller att utbyta information om hur de integrerade produktionsanläggningarna och EU-anläggningarna för uppdragstillverkning fungerar (pelare 2) samt diskutera och förbereda identifiering av specifika sektorer och hantera övervaknings- och krishanteringsfrågor (pelare 3). Nämnden ska stödja kommissionen i frågor som gäller det internationella samarbetet.

Medlemsstaterna ska utse en eller flera nationella behöriga myndigheter och bland dem en nationell kontaktpunkt för genomförandet av förordningen.

Integrerade produktionsanläggningar och EU-anläggningar för uppdragstillverkning

Integrerade produktionsanläggningar är första anläggningar av sitt slag i unionen för design och tillverkning av halvledare, inbegripet front- eller backend-tillverkning eller båda, vilka bidrar till försörjnings-tryggheten på den inre marknaden.

Med EU-anläggning för uppdragstillverkning avses första anläggningar av sitt slag i unionen för front- eller backend-tillverkning av halvledare, eller båda, som erbjuder produktionskapacitet till icke-närstående företag och därigenom bidrar till försörjningstryggheten på den inre marknaden.

Alla företag eller konsortium av flera företag får lämna in en ansökan till kommissionen om erkännande av sökandens planerade anläggning som en integrerad produktionsanläggning eller som en EU-anläggning för uppdragstillverkning. Kommissionen ska efter samråd med den europeiska nämnden för halvledare behandla ansökan och fatta sitt beslut inom lämplig tid och underrätta sökanden om detta. Efter samråd med europeiska nämnden för halvledare kan kommissionen upphäva ett beslut om erkännande av status som integrerad produktionsanläggning eller EU-anläggning för uppdragstillverkning om erkännandet grundade sig på en ansökan innehållande felaktiga uppgifter.

Europeiskt nätverk av kompetenscentrum för halvledare

Kommissionen föreslår att det inrättas ett europeiskt nätverk av kompetenscentrum för halvledare. Nätverkets uppgift ska vara att ge tillgång till designtjänster och designverktyg samt till pilotlinjer som stöds inom ramen för initiativet chip för Europa. Nätverkets kunder är unionens industri, särskilt små och medelstora företag och midcap-bolag, och den offentliga sektorn.

Medlemsstaterna ska utse kandidatkompetenscentrum nationellt. Kommissionen ska, genom genomförande akter, fastställa förfarandet för inrättande av kompetenscentrum, inbegripet urvalskriterier, och centrumens vidare uppgifter och funktioner med avseende på genomförandet av åtgärderna inom ramen för initiativet, förfarandet för upprättande av nätverket och förfarandet för att anta beslut om urvalet av de enheter som ingår i nätverket.

Europeiskt konsortium för chipinfrastruktur, ECIC

För att genomföra stödberättigande åtgärder och andra relaterade uppgifter som finansieras inom ramen för initiativet chip för Europa får ett europeiskt konsortium för chipinfrastruktur (European Chips Infrastructure Consortium, ECIC) inrättas.

ECIC ska vara en juridisk person och ha ett eller flera stadgeenliga säten i en medlemsstat. Konsortiet ska bestå av minst tre rättsliga enheter från minst tre medlemsstater och drivas som ett offentlig-privat konsortium med deltagande av medlemsstaterna samt privata rättsliga enheter. Konsortiet ska också utse en samordnare.

3.2 Det gemensamma företaget för halvledare

Som en del av paketet som gäller en rättsakt om halvledare för Europa lade kommissionen den 8 februari 2022 fram ett förslag till ändring av rådets förordning (EU) 2021/2085 om bildande av gemensamma före-tag (Joint Undertakings) inom ramen för Horisont Europa, vad gäller det gemensamma företaget för halvledare. I och med förslaget döps företaget om från ”det gemensamma företaget för viktig digital teknik” (Key Digital Technologies) till ”det gemensamma företaget för halvledare”.

Förslaget kompletterar förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om en ram med åtgärder för att stärka unionens halvledarekosystem (förordningen om halvledare), i och med att det genomför de flesta åtgärder som planeras inom ramen för initiativet chip för Europa.

Förslaget syftar till att stärka konkurrenskraften och resiliensen för den tekniska och industriella basen för halvledare, och samtidigt stärka innovationskapaciteten i unionens halvledarekosystem, minska beroendet av aktörer utanför unionen, samt stärka dess kapacitet för design och produktion av avancerade komponenter.

Europeiska aktörer investerar idag i huvudsak i forskning och utveckling, men inte tillräckligt för att dra nytta i industriell skala. Sådan forskning och utveckling är av central betydelse för den miniatyrisering av halvledartekniken som behövs i produktionen av nästa generations effektiva chip.

Det gemensamma företaget för halvledare är särskilt inriktat på följande:

- att stärka samarbete och kunskapsutbyte mellan nyckelaktörer i det europeiska forsknings- och innovationssystemet, inklusive tvärvetenskapligt och sektorsövergripande samarbete och förbättrad integrering av värdekedjor och ekosystem,
- att säkerställa anpassning och integrering av europeiska, nationella/regionala och industriella forsknings- och innovationsstrategier, program och investeringar enligt överenskomna riktlinjer,
- att skapa kritiska skalor för investeringar i gemensamma prioriteringar och öka privata investeringar i forskning och innovation,

– att minska de risker och osäkerhetsmoment för industrin som är kopplade till investeringar i forsknings- och innovationsverksamhet och ny teknik och nya lösningar genom riskdelning och förutsägbarhet när det gäller investeringar.

Det gemensamma företaget för halvledare ska fokusera på aktuell avancerad halvledarteknik och nästa generations halvledarteknik. Målet är att stärka design, systemintegrering och produktionsförmåga i unionen och i möjligaste mån minska deras miljöavtryck.

Kommissionen föreslår inga ändringar i det redan godkända innehållet i det gemensamma företaget för viktig digital teknik, utan avsikten är att utöka det gemensamma företags verksamhet så att det täcker ett vidare område av utvecklingen av halvledartekniken. Det gemensamma företaget för halvledares åtgärder kompletterar projekt inom Horisont Europa.

I förslaget utvidgas det gemensamma företaget för halvledares uppgiftsområde till åtgärder som kan effektivisera kapaciteten i hela unionen när det gäller avancerad halvledarteknik och nästa generations halvledarteknik för att stärka avancerad design, systemintegrering och produktionsförmåga i unionen och i möjligaste mån minska miljöavtrycket. Till det gemensamma företags uppgifter hör också att höja kompetensen. Denna del finansieras genom programmet för ett digitalt Europa.

Finansieringen av det gemensamma företaget för halvledare

I kommissionens förslag är unionens andel av finansieringen av de gemensamma företaget för halvledare sammanlagt 4,175 miljarder euro, av vilket 2,65 miljarder euro kommer från Horisont Europa och 1,525 miljarder euro från programmet för ett digitalt Europa. Av finansieringen till det gemensamma företaget riktas 2,875 miljarder euro till åtgärder enligt initiativet chip för Europa. Det resterande beloppet används för utveckling av annan viktig digital teknik.

I den tidigare förordningen hade det gemensamma företaget för viktig digital teknik anvisats 1,8 miljarder euro av unionens medel, vilka enligt kommissionens förslag ska överföras till det gemensamma företaget för halvledare. Utöver detta anvisas högst 850 miljoner euro via Horisont Europa, som omfördelade blir 400 miljoner euro från kluster 4 (Digitala frågor, industri och rymden), 150 miljoner euro från kluster 3 (Civil säkerhet för samhället), 300 miljoner euro från kluster 5 (Klimat, energi och mobilitet). Vidare föreslås som en intern överföring inom det gemensamma företaget för halvledare att resurserna som anvisas för utveckling av halvledartekniken utökas med 500 miljoner euro.

I programmet för ett digitalt Europa föreslås ett nytt mål 6 för initiativet chip för Europa som ska anvisas sammanlagt högst 1,65 miljarder euro: 600 miljoner euro omfördelas från programmet för ett digitalt Europas nuvarande mål, 400 miljoner euro från Fonden för ett sammanlänkat Europas (CEF) anslag, av vilka 150 miljoner euro från sektorn Digitalt och 250 miljoner euro från sektorn Transport, och 400 miljoner euro från Horisont Europas kluster 4 och 250 miljoner euro från den outnyttjade marginalen under rubrik 1.

Kommissionen föreslår att minskningarna i finansieringsramarna för fonden för ett sammanlänkat Europa och ramprogrammet för Horisont Europa görs enligt en avvikelse på högst 15 %. För att kompensera minskningen på 400 miljoner som görs i Horisont Europa föreslår kommissionen att ett ytterligare belopp på 400 miljoner euro (i löpande priser) görs tillgängligt för Horisont Europa-programmet i form av åtagandebemyndiganden för perioden 2023–2027, vilka blir tillgängliga genom att projekt som tillhör det programmet eller dess föregångare helt eller delvis inte genomförs. Enligt kommissionen kommer detta belopp att läggas till det belopp som

redan nämns i Europaparlamentets, rådets och kommissionens gemensamma förklaring om återanvändning av frigjorda medel i fråga om forskningsprogrammet. Enligt förklaringen kan åtagandena som återanvänds i detta sammanhang uppgå till högst 500 miljarder euro (i 2018 års priser) i åtaganden för perioden 2021–2027. Kommissionen uppmanar därför Europaparlamentet och rådet att komplettera denna gemensamma förklaring. De gemensamma förklaringen ska därför enligt kommissionen kompletteras med ett omnämnande av det ytterligare belopp på 400 miljoner som ska göras tillgängligt på nytt.

I finansieringen av de privata medlemmarnas (industrins) projekt föreslås inga ändringar, den är minst 2,511 miljarder euro. Industrin ska också täcka 35 % av det gemensamma företagets administrativa kostnader.

Medlemsstaternas finansiärers andel av projektfinansieringen ska vara ett belopp motsvarar unionens finansiering, alltså 4,175 miljarder euro.

Av den offentliga finansieringen ska minst 20 % också i fortsättningen riktas till små och medelstora företag.

Utanför det gemensamma företaget för halvledare kommer Europeiska innovationsrådet att ge 300 miljoner euro i särskilt stöd genom bidrag och kapitalinvesteringar till marknadsskapande högriskinnovatörer.

3.3 Kommissionens rekommendation

Kommissionens rekommendation kompletterar rättsakten om halvledare genom att införa åtgärder som föregriper åtgärder som ska införas genom den föreslagna förordningen.

Syftet med kommissionens rekommendation är att möjliggöra snabba, ändamålsenliga och samordnade reaktioner på den nuvarande bristen på halvledare och framtida liknande fall. Medlemsstaterna genomför rekommendationen genom att inrätta en expertgrupp.

Kommissionen föreslår att medlemsstaterna snarast möjligt sammanträder i syfte att utbyta information om den nuvarande krissituationen när det gäller halvledare på deras nationella marknader. Medlemsstaterna ska begära information om leveransmöjligheter, produktionsmöjligheter, produktionskapacitet och eventuella störningar från företagen. Varje insamling och utbyte av information bör ske i enlighet med tillämpliga bestämmelser om datadelning och konfidentialitet för information och data.

I rekommendationen ingår följande verktyg:

- (a) Inleda en dialog med och be tillverkarna att prioritera produktion av krisnödvändiga produkter för att säkerställa att kritiska sektorer kan fortsätta att bedriva sin verksamhet.
- (b) I lämpliga fall överväga att ge kommissionen i uppdrag att agera som inköpscentral för två eller flera medlemsstaters räkning när det gäller offentlig upphandling av krisnödvändiga produkter för vissa kritiska sektorer.
- (c) Bedöma om unionen bör utöva tillsyn över export av krisnödvändiga produkter och begära att kommissionen bedömer om villkoren för skyddsåtgärder med avseende på export i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/479 är uppfyllda.

(d) Inleda samordnade samråd eller samordnat samarbete med relevanta tredjeländer i syfte att hitta samarbetslösningar för att åtgärda störningar i leveranskedjan i enlighet med internationella förpliktelser. Detta kan i lämpliga fall inbegripa samordning i relevanta internationella forum.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

4.1 En rättsakt om halvledare

Den rättsliga grunden för det första målet (pelare 1) i förslaget till en rättsakt om halvledare är avdelning ”Industri” (artikel 173.3) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och avdelningen ”Forskning och teknisk utveckling samt rymden” (artiklarna 182.1 och 183), och för det andra målet (pelare 2 och 3) är den rättsliga grunden ”Tillnärmning av lagstiftning” (artikel 114). Förslaget be-handlas av Europaparlamentet och rådet i enlighet med ordinarie lagstiftningsförfarande.

Artikel 114 gäller åtgärder för tillnärmning av sådana bestämmelser i lagar och andra författningar i medlemsstaterna som syftar till att upprätta den inre marknaden och få den att fungera och säkerställa en enhetlig och icke-diskriminerande tillämpning av lagstiftningen. Kommissionen betonar att pelarna 2 och 3 syftar till att skapa en harmoniserad rättslig ram för att öka unionens resiliens och försörjningstryggheten för halvledare. Risker är annars att medlemsstaterna skapar nationella rättsakter som orsakar splittring. För att säkerställa samordnade åtgärder krävs harmoniserade regler som ska underlätta genomförandet av specifika projekt som bidrar till försörjningstryggheten för halvledare i unionen (pelare 2). Vidare bör den föreslagna övervaknings- och krishanteringsmekanismen (pelare 3) vara enhetlig för att möjliggöra en samordnad strategi för krisberedskap när det gäller den gränsöverskridande värdekedjan för halvledare. I förslaget föreskrivs också om en lämplig styrningsstruktur och ett lämpligt samarbete mellan medlemsstaterna. Artikel 114 i EUF-fördraget är en relevant rättslig grund för pelare 2 och 3 i syfte att säkerställa att den inre marknaden fungerar väl.

Kommissionen betonar att artikel 122 i EUF-fördraget inte är relevant, eftersom den inte ger någon grund för målen för pelare 2 och 3 och den inte är förenlig med artikel 114 eller 173.

Statsrådet anser att förordningens rättsliga grund preliminärt kan anses vara relevant. Vidare anser statsrådet att förslaget följer med proportionalitetsprincipen och subsidiaritetsprincipen.

4.2 Det gemensamma företaget för halvledare

Förslaget till förordning om det gemensamma företaget för halvledare grundar sig på avdelning ”Forskning och teknisk utveckling samt rymden” (artikel 187) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) som omfattas av ett särskilt beslutsförfarande.

Forskning är enligt EUF-fördraget en delad befogenhet mellan EU och dess medlemsstater. I artikel 4.3 anges att EU på områdena forskning, teknisk utveckling och rymden kan bedriva särskild verksamhet, inklusive att fastställa och genomföra program, utan att detta påverkar medlemsstaternas frihet att agera på samma områden.

Genom den föreslagna förordningen ändras de bestämmelser i rådets förordning (EU) 2021/2085 som är tillämpliga på ett av de nio gemensamma företag som bildas genom förordningen, det gemensamma företaget för viktig digital teknik, som genom förordningen döps om till det gemensamma företaget för halvledare. Det gemensamma företaget är inriktat på områden

där det finns ett påvisbart mervärde med att agera på EU-nivå på grund av skalan, hastigheten och omfattningen av de insatser som krävs för att EU ska kunna uppfylla sina långsiktiga fördragsmål och sina strategiska politiska prioriteringar och åtaganden. Det föreslagna initiativet bör också komplettera och förstärka nationella och subnationella åtgärder på samma område. Det gemensamma företaget för halvledare baseras på en strategisk forsknings- och innovationsagenda och är väl lämpat för att hantera komplexa gränsöverskridande utmaningar.

Kommissionen anser att förslaget överensstämmer med proportionalitetsprincipen och subsidiaritetsprincipen. En medlemsstat kan inte ensam uppnå förslagets mål, eftersom problemen är gränsöverskridande. Det behövs åtgärder på EU-nivå för att säkerställa tillgången på halvledare. Kommissionen betonar vidare att förslaget fokuserar på delar av halvledarekosystemet som har störst verkan på leveranskedjornas motståndskraft i krissituationer.

Statsrådet anser att förordningens rättsliga grund preliminärt kan anses vara relevant. Vidare anser statsrådet att förslaget följer proportionalitetsprincipen och subsidiaritetsprincipen.

5 Förslagets konsekvenser

Kommissionen har inte gjort en konsekvensbedömning om förslagen till förordningar. Att det inte finns en konsekvensbedömning på EU-nivå gör det svårare att bedöma helheten av de föreslagna ändringarna och lämpliga alternativa sätt att genomföra ändringarna. Kommissionen motiverar avsaknaden av en konsekvensanalys med att det var nödvändigt att reagera snabbt på halvledarbristen. Kommissionen kommer att publicera en analys i arbetsdokument som offentliggörs senast tre månader efter offentliggörandet av förslaget till förordning. Statsrådet anser att konsekvensbedömningen är en viktig del av lagstiftningsarbetet och att den saknas kan inte förklaras med brådska. Initiativets konsekvenser måste också bedömas när det gäller de program vars finansiering nu minskas betydlig genom att medel överförs till tillverkningen av halvledare och kompetensutveckling.

5.1 Konsekvenser för lagstiftningen

Rättsakten om halvledare

Förslaget gäller kommissionens förslag till förordning från Europaparlamentet och rådet. Förordningen är också direkt tillämplig rätt i EU:s medlemsstater. Enligt förslaget ska medlemsstaterna uppmana relevanta intressenter och branschorganisationer att informera om betydande variationer i efterfrågan och störningar i deras leveranskedja. Sådan information är vanligtvis uppgifter som enligt finsk lagstiftning anses vara affärshemligheter och konfidentiella. För att underlätta informationsutbytet bör medlemsstaterna föreskriva om en mekanism och administrativa arrangemang som gäller dessa uppdateringar.

Enligt förslaget till förordning ska medlemsstaterna utse en nationell behörig myndighet och en nationell gemensam kontaktpunkt för tillämpningen och genomförandet av förordningen. Om en medlemsstat endast utser en behörig myndighet, ska denna också vara den gemensamma kontaktpunkten. I och med förordningen ska kontaktpunkten utse bland annat en representant till den europeiska nämnden för halvledare samt sköta kontakterna mellan kommissionen, de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater och den europeiska nämnden för halvledare. Dessa uppgifter är nya. Förslaget medför sannolikt ett behov att göra ändringar i nationell lagstiftning när det gäller att inrätta en myndighet och samla in information. Dessa uppgifter medför sannolikt också ett behov av resurser. I detta skede är det inte möjligt att uppskatta kostnadseffekterna. Kostnaderna påverkas av om det kommer att inrättas en helt ny myndighet för verksamheten eller om de nya uppgifterna kan ingå i en redan existerande myndighets uppgifter.

Det gemensamma företaget för halvledare

Förordningen är direkt tillämplig rätt i unionens medlemsstater.

5.2 Ekonomiska konsekvenser

Meddelandet

Syftet med paketet chip för Europa är att få till stånd en kraftig ökning av mängden investeringar som kan generera betydande positiva effekter för ekonomin och i många andra områden av allmänt intresse. Det behövs stora offentliga investeringar för att locka privata investeringar, vilka för de europeiska företagen redan uppgår till omkring 6 miljarder euro per år. Enligt kommissionen kommer ökade investeringar i halvledare att tjäna alla industrisektorer, hela samhället och alla medlemsstater.

Meddelandet i sig har inga ekonomiska konsekvenser, i stället konkretiseras konsekvenserna i förslagen till förordningar. Meddelandets linjedragning i fråga om statligt stöd gör det möjligt att mer frikostigt än för närvarande bevilja investeringsstöd till byggandet av anläggningar för produktion av halvledare. För närvarande är det möjligt att bevilja direkta investeringsstöd inom ramen för EU:s regler om statligt stöd till regionalstödsberättigade regioner enligt de regler som gäller för statligt regionalstöd. Linjedragningen kan öka den skadliga konkurrensen om stöd och konkurrensen om placeringen av anläggningar mellan medlemsstaterna.

Rättsakten om halvledare

Enligt kommissionen uppskattas den övergripande nivån av politiskt styrda investeringar som stöder EU-rättsakten om halvledare överstiga 43 miljarder euro fram till 2030 på grundval av de tillkännagivanden som hittills har gjorts. I beloppet ingår 8,3 miljarder euro i offentliga investeringar genom det gemensamma företaget för halvledare fram till 2027 och sammanlagt drygt 11 miljarder euro fram till 2030. Därutöver uppskattar kommissionen medlemsstaternas statliga stöd till produktionsanläggningar till cirka 30 miljarder euro. Detta kommer sannolikt att locka och leda till ytterligare långsiktiga privata investeringar i motsvarande omfattning.

Genom förordningen inrättas också ett nätverk av kompetenscentrum som erbjuder expertis till intressenter. Om man utgår från att ett centrum grundas i Finland och uppskattar att kostnaderna för ett kompetenscentrum är i samma storleksklass som kostnaderna för en innovationshubb som finansieras genom programmet ett digitalt Europa, så är kostnaderna omkring 300 000–500 000 euro på årsnivå. För detta behövs cirka 100 000–200 000 euro i offentligt stöd som på samma sätt som innovationshubbarna kan finansieras genom Business Finland.

Ett kompetenscentrum kan också vara ett steg mot tillverkning av halvledarkomponenter i industriell skala. Med avseende på industrins struktur i Finland kan den bäst fungerande typen av anläggning vara en anläggning för uppdragstillverkning som inkluderar planering, eftersom det för närvarande finns en kunskapsbas och efterfrågan för en sådan och en sådan anläggning kan skapa en grund för utveckling av ny företagsverksamhet. Som investeringen uppgår till omkring 50–100 miljoner euro. Anläggningen kan inrikta sig på design och tillverkning av systemkretsar (System-on-a-Chip) som stöder Finlands export (till exempel edge computing, telekommunikation och autonoma mobila maskiner) samt design och tillverkning av komponenter för kvantorteknik. I kommissionens meddelande nämns att det statliga stödet kan stiga upp till 100 % av investeringsprojektets finansieringsunderskott. Beslut om eventuella statliga stöd i Finland fattas separat, varför det inte är möjligt att uppskatta deras storlek i detta skede.

Kommissionens förslag innehåller också finansieringssätt som påverkar Finlands EU-bidrag. Förslaget att använda 250 miljoner euro från den outnyttjade marginalen under perioden 2023–2027 betyder en ökning av Finlands EU-bidrag med sammanlagt cirka 4 miljoner euro. Vidare innebär återanvändningen av 400 miljoner euro som frigörs från forskningsprogrammet en ökning av Finlands EU-bidrag med sammanlagt cirka 7 miljoner euro. Utgående från att utbytet är på samma nivå som för Horisont 2020, kan finansieringen till de finländska deltagarna som motsvarar denna ökning vara cirka 16 miljoner euro.

Det är inte möjligt att i detta skede uppskatta alla kostnadseffekter för Finlands del, eftersom det ännu inte finns information om de finländska företagens vilja att investera i sådana produktionsanläggningar som avses i förordningen.

Det gemensamma företaget för halvledare

Det föreslagna gemensamma företaget för halvledare förväntas producera ny och bättre kunskap och teknik och främja vetenskaplig spetskompetens. Dessutom tror man att det har positiva effekter när det gäller tillväxt, handel och investeringar och betydande positiva sociala konsekvenser och miljökonsekvenser.

Kommissionens förslag som innebär en betydande ökning av finansieringen till utveckling av mikrochipstekniken kräver också en betydande ökning av finansieringen från medlemsstaterna och industrin. Om man utgår från att Finlands satsning på det gemensamma företaget för halvledare bevaras på samma nivå som åtagandet som gäller det gemensamma företaget för viktig digital teknik, cirka 4 % av unionens externa finansiering, måste Finlands finansiering höjas från cirka 72 miljoner till cirka 167 miljoner euro. Detta betyder en ytterligare årlig satsning på cirka 19 miljoner euro under programperioden 2023–2027 som kan täckas via Business Finland på samma sätt som den redan planerade finansieringen av det gemensamma företaget för viktig digital teknik. Med beaktande av att målen i kommissionens förslag gäller fram till 2030 kan man uppskatta att behovet av tilläggsfinansiering också kan bli större. Eventuell tilläggsfinansiering behandlas och beslut fattas inom ramen för utgiftsramen för statsfinanserna i statsbudgeten och planen för de offentliga finanserna, och samordnas med övriga utgiftsbehov inom de offentliga finanserna.

Utöver direkta ekonomiska konsekvenser kommer kommissionens förslag om ökad finansiering till utveckling av halvledartekniken sannolikt att minska de medel inom Horisont Europa-programmet som ska användas för utvecklingen av annan teknik. En överföring av finansiering inom det gemensamma företaget betyder mindre finansiering för utveckling av andra typer av elektronik, program och fotonik som är viktiga teknikområden för industrin i Finland.

Utöver det gemensamma företaget för halvledares ökade satsningar på forskning och utveckling kan också satsningar på försök och pilotprojekt öppna nya möjligheter till överföring av teknik som utvecklas i Finland till industriell produktion, till exempel när det gäller maskinvara som behövs inom kvantdatorteknik. Om man bygger renrum som behövs i tillverkningen i Finland, kan det skapa möjligheter för annan teknikutveckling, exempelvis utveckling av mikrosystem (micro-electronic systems, MEMS) och fotonik, och för tillverkning i industriell skala.

Kommissionens rekommendation

Enligt kommissionen kommer man att med lämpliga skyddsåtgärder säkerställa att åtgärder som behövs för att hantera allvarliga störningar i försörjningen med halvledare och deras eventuella negativa inverkan på näringsfriheten, avtalsfriheten och rätten till egendom inte utgör en kränkning av dessa rättigheter. Vidare nämns i rekommendationen att ett företag som ska fullgöra en

skyldighet befrias från allt skade-ståndsansvar som följer av åsidosättande av avtalsförpliktelser på grund av skyldigheten. Varken i rekommendationen eller i de andra dokumenten som hör till paketet chip för Europa beskrivs hur denna ansvarsbefrielse ska genomföras.

6 Förslagets förhållande till grundlagen och till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Till den del som det är möjligt att utifrån förslaget till förordning och information från kommissionen bedöma förordningsförslagets förhållande till grundlagen och till grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter strider förslagen till förordning enligt statsrådets preliminära bedömning inte mot Finlands grundlag.

I artikel 16 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, nedan ”stadgan”, föreskrivs om näringsfrihet. Åtgärderna inom pelare 1 och 2 i förslaget skapar innovationskapacitet och främjar försörjningstrygghet för halvledare, vilket kan stärka näringsfriheten i enlighet med unionsrätten och nationell lagstiftning och praxis. Vissa åtgärder inom pelare 3 som behövs för att hantera allvarliga störningar i försörjningen med halvledare i unionen kan dock tillfälligt begränsa näringsfriheten och avtalsfriheten, som skyddas av artikel 16, och rätten till egendom, som skyddas av artikel 17 i stadgan. Motsvarande rättigheter skyddas i grundlagens 15 § (egendomsskydd) och 18 § (näringsfrihet). Dessa rättigheter kan i enlighet med artikel 52.1 i stadgan i detta förslag begränsas endast genom lag, vilket måste vara förenligt med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter och proportionalitetsprincipen.

I fråga om skyldigheten att under vissa villkor lämna specifik information till kommissionen är den förenlig med det väsentliga innehållet i näringsfriheten och påverkar inte på ett oproportionerligt sätt näringsfriheten (artikel 16 i stadgan). Varje begäran om information tjänar målet av allmänt intresse för unionen att göra det möjligt att identifiera potentiella begränsande åtgärder vid en kris i form av halvledarbrist. Mot bakgrund av de allvarliga ekonomiska och samhällsreliga konsekvenserna av brist på halvledare och de begränsande åtgärdernas respektive betydelse står begäran om information i proportion till det eftersträfvade målet. Begränsningen av näringsfriheten och rätten till egendom uppvägs dessutom av lämpliga skyddsåtgärder. En begäran om information får endast lämnas i en krissituation där kommissionen har aktiverat krisfasen genom en genomförandeakt.

Skyldigheten att acceptera och ge förtur åt prioritetsskassade order respekterar det väsentliga innehållet i, och påverkar inte på ett oproportionerligt sätt, näringsfriheten och avtalsfriheten som det föreskrivs om i artikel 16 i stadgan och rätten till egendom som det föreskrivs om i artikel 17 i stadgan. Denna skyldighet tjänar unionens mål av allmänt intresse att säkerställa att kritiska sektorer som berörs av leveransstörningar till följd av brist på halvledare fortsätter att fungera. Enligt kommissionen är det proportionerligt att i en krissituation ålägga anläggningar för tillverkning av halvledare som har ansökt om att erkännas som ”integrerade produktionsanläggningar” och ”EU-anläggningar för uppdragstillverkning”, andra anläggningar för tillverkning av halvledare som har godtagit en sådan möjlighet i samband med offentligt stöd, eller företag längs leveranskedjan för halvledare som är föremål för en prioritetsskassad order från ett tredje-land i en omfattning som avsevärt påverkar försörjningstryggheten för kritiska sektorer, att acceptera och prioritera vissa order. En skyldighet att prioritera vissa order får endast anges i en krissituation där kommissionen har aktiverat krisfasen genom en genomförandeakt. Det berörda företaget får begära att kommissionen omprövar den prioritetsskassade ordern om det inte kan utföra ordern eller om det skulle lägga en orimlig ekonomisk börda på företaget och medföra särskilda svårigheter. Dessutom är föremålet för skyldigheten befriat från allt skade-ståndsansvar för det åsidosättande av avtalsförpliktelser som följer av att fullgöra skyldigheten.

När förhandlingarna framskrider bör artikel 27 om behandling av konfidentiell information bedömas närmare med avseende på myndighetshandlingars offentlighet (grundlagens 12 §).

7 Ålands behörighet

Förslagen har inte några direkta konsekvenser för Ålands ställning.

Bestämmelser som gäller bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar hör i enlighet med 27 § 8 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) till rikets lagstiftningsbehörighet.

8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter

Rådets arbetsgrupp har inlett den första läsningen av förslagen om en rättsakt för halvledare och om det gemensamma företaget för halvledare.

Europaparlamentets utskott ITRE (industri, forskning och energi) har ännu inte utsett en föredragande för betänkandena. Behandlingen i utskottet har ännu inte inletts.

9 Nationell behandling av förslaget

Sektion EU8 Konkurrenskraft, föredragning 11.3.2022 och skriftligt förfarande 17–22.3.2022.

Sektion EU12 Konkurrens, statsstöd och upphandling, föredragning 11.3.2022 och skriftligt förfarande 17–22.3.2022.

Sektion EU19 Kommunikation, skriftligt förfarande 17–22.3.2022.

Sektion EU20 Forskning och innovation, föredragning 11.3.2022 och skriftligt förfarande 17–22.3.2022.

EU-ministerutskottet, skriftligt förfarande 30.3–1.4.2022.

10 Statsrådets ståndpunkt

Paketet chip för Europa

Statsrådet anser att paketet chip för Europa är viktigt och kommer i rätt tid när det gäller att utveckla och stärka Europas halvledarekosystem. Halvledare är mycket viktiga för att vår moderna ekonomi och vårt moderna samhälle ska fungera. Under det senaste året har det förekommit allvarliga störningar vad gäller leveranser av halvledare, vilket har medfört allvarliga förseningar och negativa konsekvenser för verksamhet och utveckling inom viktiga sektorer som hälso- och sjukvård, transporter, energi, försvar, säkerhet och rymden. Också unionens gröna och digitala omställning riskerar att försenas. Statsrådet anser att det med initiativpaketet är möjligt att väsentligt stärka Europas halvledarekosystem och på så sätt främja en hållbar tillväxt för industrin i Europa.

Enligt regeringens EU-redogörelse (Statsrådets publikationer 2021:5 Statsrådets redogörelse om EU-politiken) ska unionens strategiska oberoende grunda sig på en utveckling av EU:s egna starka sidor, rättvis konkurrens och deltagande i världsekonomin, samt på ett mer målmedvetet främjande av EU:s värderingar och intressen och på ansvarstagande i den yttre verksamheten. Statsrådet understryker att detta inte får vara en eufemism för protektionism.

Statsrådet betonar att det behövs ett övergripande synsätt på halvledarsituationen och att lösningar främst måste sökas bland sådana som har den minsta snedvridande verkan på den inre marknadens verksamhet och konkurrens. I helheten måste man beakta lagstiftning, handelspolitik, innovationspolicy och i synnerhet existerande instrument såsom viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse inom mikroelektronik och kommunikationsteknik (IPCEI on Microelectronics and Communication technologies), genom vilket man kommer att ge betydande stöd till den europeiska halvledarsektorn. Existerande instrument och finansiering måste användas så effektivt som möjligt för utveckling av halvledarsektorn i Europa.

Halvledarsektorns tillväxt i Europa kan inte uteslutande eller ens i huvudsak grunda sig på offentlig finansiering, varför verksamhetsmiljön måste vara sådan att den är öppen och attraktiv för privata investeringar. Det är också viktigt att säkerställa att man genom förslaget inte skapar en situation där tillverkningen av halvledare i Europa koncentreras till endast en eller två medlemsstater och alla övriga medlemsstater är beroende av deras produktion.

Särskilt viktigt är samarbetet med tredjeländer. Statsrådet fäster kritisk uppmärksamhet vid förslag som kör förbi det övergripande synsättet och endast har som mål att lätta på den sektorsvisa regleringen av statligt stöd.

Rättsakten om halvledare

Statsrådet anser att det är bäst att åtgärder som ska trygga tillgången på halvledare genomförs på EU-nivå. Det är väsentligt att skapa en gemensam situationsbild och ett tätt samarbete mellan medlemsstaterna och kommissionen. Den föreslagna europeiska nämnden för halvledare kan ha denna roll. I detta sammanhang måste man se till att den administrativa bördan som följer av uppgifterna inte blir oproportionerligt stor för de olika parterna.

Kommissionens förslag att rikta lättnader av reglerna om statligt stöd till en enda sektor, inklusive stödet till anläggningar som är de första i sitt slag, i detta fall halvledarbranschen, är unikt. Statsrådet anser att dessa regler måste formuleras så att man undviker möjligheten att produktionsanläggningarna koncentreras till några få medlemsstater. I synnerhet måste uppmärksamhet fästas vid definitionen på "första i sitt slag". De två typer av anläggningar som kommissionen föreslår, integrerade produktionsanläggningar och EU-anläggningar för uppdragstillverkning, är lämpliga med beaktande av målsättningarna.

Problemen kring tillgången på halvledare har ökat under covid-19-pandemin och man uppskattar att det kommer att behövas allt fler halvledare i framtiden. Statsrådet anser att man med nya strukturer kan stärka Europas förmåga att ingripa när det finns leveransproblem och i eventuella krisituationer. Det måste dock säkerställas att de föreslagna åtgärderna är noga avgränsade och tydliga.

Statsrådet betonar att förslaget till förordning bör förtydligas när det gäller den information som företagen måste lämna till den europeiska nämnden för halvledare så att man kan fastställa resursbehovet som följer av begärandena om information. Dessutom måste man se till att skydda företagets affärshemligheter och andra konfidentiella uppgifter och säkerställa att insamlingen av information är motiverad.

Statsrådet förhåller sig reserverat till förslagets prioritetsklassade order och till att ett företag inte behöver följa avtal. I de fortsatta förhandlingarna behövs ytterligare utredning av förhållandet till övrig unionsrätt och internationell rätt samt till lagstiftningen. I brådskande fall kan kommissionen godkänna en genomförandeakt direkt, vilket gör det till ett oförutsägbart instrument. Statsrådet anser att det är viktigt att säkerställa att åtgärderna är noga avgränsade. Dessutom

måste det säkerställas att medlemsstaterna har möjlighet att delta i och påverka aktiveringen av en krisfas och de åtgärder som följer. I krissituationer är det också särskilt viktigt att säkerställa att den inre marknaden fungerar.

När en krisfas har aktiverats ska enligt förslaget kommissionen ha möjlighet att begära information av organisationer som representerar företagen och vid behov också direkt av företagen. I fråga om begärandena om information måste det också säkerställas att begärandenas innehåll är noga avgränsat och sådant att företagens administrativa börda inte ökar onödigt. Statsrådet anser att man måste trygga företagens rättigheter i samband med begärandena om information, såsom skydd för affärshemligheter och andra konfidentiella uppgifter. Statsrådet anser också att det behövs en mer täckande utredning om informationen som begärs. Statsrådet anser att ett nationellt handlingsutrymme är viktigt genom att det hänvisas till nationell lagstiftning i anslutning till behandlingen av konfidentiella uppgifter.

Enligt kommissionens förslag är de nationella myndigheterna skyldiga att säkerställa att ansökningar som gäller produktionsanläggningar behandlas så snabbt som det är rättsligt möjligt. Statsrådet understöder denna målsättning, men betonar dock vikten av att man följer nationella bestämmelser och krav.

Statsrådet understryker betydelsen av ökad kompetens och välutbildad arbetskraft i utvecklingen av halvledarbranschen och understöder starkt kommissionens förslag i detta avseende. Statsrådet betonar att man i all planering av åtgärder måste beakta halvledarbranschen som helhet, inte endast tillverkningen av mikrochip. Många halvledarkomponenter är lika kritiska som mikrochip när det gäller leveranstrygghet, till exempel avkännare. Gemensamt för halvledarbranschen är dock att forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten kräver stora investeringar i tillverkningsapparat och -miljöer samt specialkompetens.

Statsrådet anser att samarbetet mellan medlemsstaterna är viktigt för att man ska nå målen. Kommissionens förslag vill främja projekt som är gemensamma för flera medlemsstater och föreslår därför bestämmelser som gör det möjligt att inrätta europeiska konsortium för chipbranschen (ECIC, European Chip Infrastructure Consortium).

Statsrådet anser det vara viktigt att man när man föreskriver om ECIC beaktar erfarenheterna från tidigare motsvarande konsortier. Finland understryker också att man bör undvika överlappningar när man skapar nya samarbetsmodeller och strukturer.

Statsrådet anser att det föreslagna europeiska nätverket av kompetenscentrum kan främja samarbetet mellan medlemsstaterna och bidra till att uppnå målen. När nätverket byggs upp bör man beakta tidigare erfarenheter särskilt erfarenheterna från inrättandet av de digitala innovationshubbarna.

Statsrådet anser inte att kommissionens förslag om att använda den outnyttjade marginalen är nödvändigt. Statsrådet betonar prioritering av olika finansieringsbehov och så långt som möjligt omfördelning av finansieringen när det behövs, så att den outnyttjade marginalen kan reserveras för genuint oförutsedda utgifter.

Statsrådet anser att man i nästa arbetsprogram för Horisont Europa och ett digitalt Europa bör se till att finansieringen för forskning, utveckling och innovation för annan viktig digital teknik, i synnerhet annan elektronik, program och fotonik, är på en tillräckligt hög nivå. Dessutom bör man särskilt se till att finansieringen till kluster 3 (Civil säkerhet för samhället) i Horisont Europa-programmet bevaras på en nivå som gör det möjligt att uppnå målen för klustret, i synnerhet med beaktande av Rysslands angrepp på Ukraina.

Kommissionen har till sitt förslag om att överföra 400 miljoner euro från Fonden för ett sammanlänkat Europa till det gemensamma företaget för halvledare fogat en kommentar om att överföringen inte bör inverka negativt på de övergripande målen för Fonden för ett sammanlänkat Europa när det gäller transport och utbyggnaden av hållbar transportinfrastruktur. Statsrådet anser det vara viktigt att eventuella negativa följder av överföringen av anslagen bör minimeras med avseende på de övergripande målen för transportsektorn.

Statsrådet förhåller sig reserverat till kommissionens förslag att avvika från institutionernas gemensamma förklaring i samband med den fleråriga överenskomna budgetramen när det gäller återanvändning av frigjorda medel i anslutning till forskningsprogrammet. Statsrådet anser alltså att kommissionens förslag att kompensera överföringen av 400 miljoner euro till programmet för ett digitalt Europa genom att Horisont Europa-programmet under perioden 2024–2027 återanvänder tidigare frigjorda åtaganden inte är ändamålsenligt.

Frågor som gäller finansieringsbehoven behandlas och besluten fattas inom ramen för utgiftsramen för statsfinanserna i statsbudgeten och planen för de offentliga finanserna och samordnas med övriga utgifts-behov inom de offentliga finanserna.

Det gemensamma företaget för halvledare

Statsrådet anser att Horisont Europa-programmets partnerskap inom forskning, utveckling och innovation spelar en viktig roll för utvecklingen av det europeiska forsknings- och innovations-samarbetet och i synnerhet när det gäller att etablera samarbete mellan forskningsorganisationer och företag.

Statsrådet anser att kommissionens förslag att inrätta det gemensamma företaget för halvledare breddar innehållet i det tidigare gemensamma företaget för viktig digital teknik och att väsentligt höja finansieringen stärker Europas ekonomiska resiliens. De föreslagna finansieringsarrangemangen där en betydande andel finansiering överförs från Horisont Europa-programmet och programmet för ett digitalt Europa till det gemensamma företaget för halvledare är i linje med de nämnda programmens mål.